

Pesten: Een evolutionair psychologisch perspectief

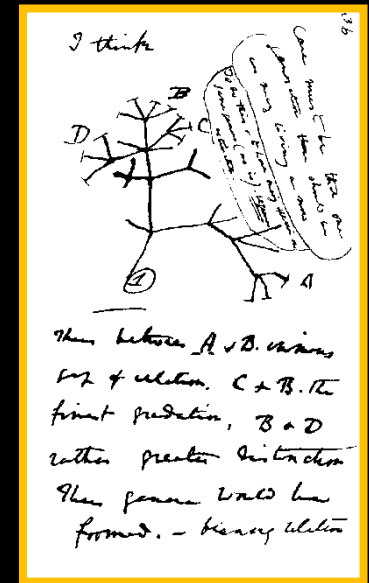
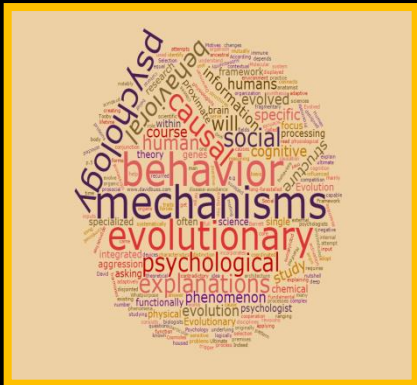

Karlijn Massar

6 December 2017

Wat is evolutionaire psychologie?

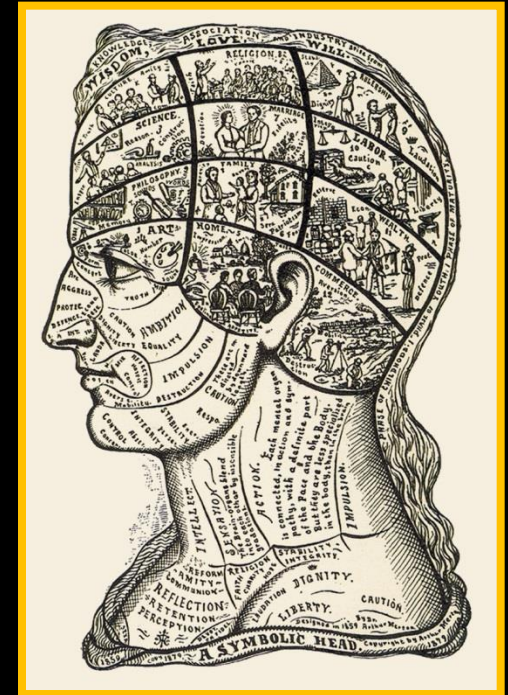
- De evolutionaire psychologie bestudeert de oorsprong en de **functie** van menselijk gedrag
- **Waarom** doen mensen wat ze doen?
 - Ultimate verklaringen voor menselijk gedrag
 - **Waarom pesten mensen?**

Wat is evolutionaire psychologie?

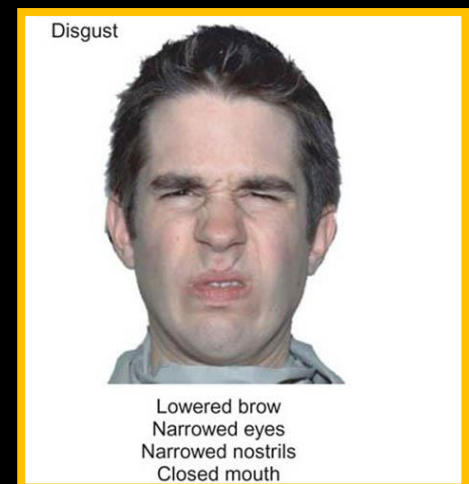
- Een **functioneel** perspectief
- Ons brein is een informatie-verwerkingsmachine
 - Het bestaat uit verschillende gespecialiseerde ‘mechanismen’
 - Elk mechanisme is gevoelig voor een bepaald type informatie
 - Externe én interne prikkels
 - Elk mechanisme brengt gedrag – of emoties, cognities etc. – voort dat over het algemeen **adaptief** is

Wat is evolutionaire psychologie?

- **Adaptief** gedrag: in ons evolutionaire verleden werd door dit gedrag – of emotie, cognitie etc. – de kans op overleven & voortplanting vergroot.
- Een voorbeeld: walging
 - ‘Vermijdingsemotie’
 - Voorkomt binnenkrijgen van pathogenen
 - Aanwezig bij jonge kinderen

Evolutionaire psychologie

- Hoe zit het dan met pesten?
- Waarom pesten kinderen en volwassenen elkaar?
- Centraal: streven naar **dominantie** binnen de sociale hiërarchie; macht, controle over anderen.

Regardless of how bullying is manifested -- either verbal assaults or strategic moves to render the target unproductive and unsuccessful -- it is the aggressor's desire to control the target that motivates the action

Dominantie & competitie

- Dominant gedrag: streven de 'alfa' binnen de groep te worden of te blijven.
 - Competitie die tot agressie kan leiden
- Komt veel voor bij dieren
 - Veel diersoorten leven in een hiërarchisch systeem
 - "Pikorde"

Dominantie & competitie

- Maar waarom is 'de alfa' zijn dan zo belangrijk?
- Veel voordelen vanuit evolutionair perspectief:
 - De 'beste' partners
 - Grotere kans dat je genen verspreid worden in de populatie
 - Beter voedsel & bescherming voor jezelf en je nageslacht
 - Gezondheid, langer leven
 - Bij mensen: **prestige** en status

Dominance:

Taken by force from above

Prestige:

Granted freely from below

Pesten

- Pesten is een vorm van agressie die plaatsvindt in een **machts**relatie
 - Waarbij de pestkop meer macht heeft dan het slachtoffer.
- Pesten is één manier om bovenaan de hiërarchie te komen: dominantiestrijd
 - Er zijn niet zoveel plekken aan ‘de top’
 - Vergeleken met wat het je kost, levert het veel op
- Pesten is ‘natuurlijk’ gedrag:
 - In 37 culturen is pesten aangetoond
(Elgar et al., 2009)

Pesten

- Juist tijdens de **adolescentie**, wanneer acceptatie door leeftijdsgenoten cruciaal is, wordt veel gepest.
- Alles draait om **populariteit!** En, dominant = populair
 - *Positieve populaire* kinderen: helpen, zijn aardig, vriendelijk tegen docenten, komen op voor anderen.
 - *Negatief populaire* kinderen: voelen leedvermaak, doen stoer en soms een tikje agressief, pesten bewust gekozen kinderen, zijn brutaal, hebben volgers
- Aantrekkelijkheid maakt populair.
 - Meisjes: Pesten richt zich op uiterlijk en gewicht
- Jitblinken in sport of spel maakt populair.
 - Jongens: Pesten richt zich op merkkleding, spullen, sportieve prestaties

Pesten

- Volk et al. (2012, 2015) betuigen dat pesten **adaptief** gedrag is
- Pesten heeft *voor de pesters* duidelijke **voordelen**:
 - Het levert geld, eten, of spullen op; of de mogelijkheid altijd je favoriete spel te spelen op het schoolplein
 - Het zorgt ervoor dat je makkelijker een vriendje/vriendinnetje krijgt, en eerder seksueel actief wordt
 - Het zorgt ervoor dat je populairder en dominanter wordt
- Bovendien hangt pesten samen met (positieve) **persoonlijkheidstrekken**:
 - Pesters zijn scoren hoger op cognitieve empathie, sociale vaardigheden, leiderschapskwaliteiten, en 'self-efficacy'.
 - Kinderen die pesten zijn vaak de populaire kinderen uit de klas

Pesten

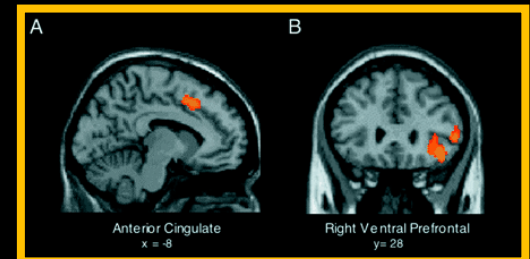
- Pesten onder kinderen en pubers heeft vaak als doel om populair te *blijven* en om dingen voor elkaar te krijgen, bv. het mooiste meisje uit de klas of meer eigenwaarde
- Pesten richt zich, zeker vanaf de middelbare school, vaak op de **eigen sekse**
 - Intraseksuele competitie
 - Rivalen uit de weg ruimen
 - Vriendschap én liefde
 - Zodat jij als ‘beste’ uit de bus komt.

Pesten

- Jongens en meisjes uiten pesten anders: directe vs. indirecte agressie en competitie
 - **Roddelen** is een effectieve manier om je rivalen buiten te sluiten en hun reputatie te bezoedelen.
 - **Buitensluiten / negeren** leidt tot hersenactiviteit die te vergelijken is met fysieke pijn
 - Cyber-gossip en cyber-ostracism is in opkomst en zeer populair

Pesten

- Onder volwassenen speelt pesten zich vooral op de **werkvloer** af ('mobbing')
 - Machtsverschillen
 - 7.8% van de Nederlandse werknemers wordt gepest (TNO)
 - 1.2% van de Nederlandse werknemers wordt structureel gepest
 - Roddelen als methode om collega's buiten te sluiten
 - 'Geintjes' uithalen om de dominantiehiërarchie te bekrachtigen

Pesten

- Pesten op de werkvloer: intraseksuele competitie
 - Vrouwen pesten vooral vrouwen, mannen pesten mannen
 - Vrouwen willen geen aantrekkelijke vrouw als collega
 - Mannen willen geen man met teveel status als collega
 - Vrouwen die ‘te sexy’ zijn, zijn het doelwit van roddels; zij worden als minder intelligent en competent gezien (e.g. Grabe et al., 2012)

Pesten

- Samenvattend: Pesten lijkt een 'natuurlijk' gedrag, dat zeker tot op zekere hoogte een functie heeft
 - Maar dat betekent niet dat het ook getolereerd moet worden!
 - De slachtoffers van pesten kunnen langdurig en ernstig lijden
- Pesters hebben en krijgen voordelen door het kleineren en manipuleren van anderen
- Mijn mening: het is een **continuüm**

Adaptief

Maladaptief

Bedankt voor de aandacht!

